

OPPONENSI VÉLEMÉNY

Veress Emőd: A szindikátusi szerződés című MTA doktori dolgozatáról

I.

Dr. Veress Emőd egyetemi tanár MTA doktori dolgozata az eddigi kutatási tevékenységének tárgykörébe tartozik, eddigi publikációi is jelentős részben a polgári joggal és a kereskedelmi joggal, azon belül is a társasági joggal foglalkoztak. Korábban feldolgozta a részvények jogi vonatkozásait,¹ emellett számos könyvrészletet és tanulmányt írt a társasági jogról.

A mű felépítése klasszikusnak mondható, a szindikátusi szerződés forgalmának vizsgálatával, majd a tárgykör történeti előzményeinek bemutatásával kezdődik, ezt követően pedig dogmatikai elemzéseket tartalmaz. A dolgozat témakörével kapcsolatos magyar szakirodalmat szépen feldolgozta és a külföldi jogtudományi nézetek is helyet kaptak a műben.

II.

Ezúton szeretném kiemelni az eljárás szempontjából lényeges kérdéseket, így a dolgozatnak az MTA Doktori Szabályzata követelményeinek való megfelelését.²

1. A dolgozat újdonsága

A jelölt által választott témakörrel többen is foglalkoztak már behatóan a közelmúltban a magyar magánjogi irodalomban.³ A dolgozat újdonsága a témakör kifejezetten részletes és a dogmatikai problémák rendszerezett elemzésében található.

¹ VERESS EMÖD: *A részvény mint értékpapír*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2019.

² „A hivatalos bíráló bírálatában részletesen értékeli a doktori mű tudományos eredményeit, annak újdonságát, érdemeit és hiányosságait, valamint azt, hogy hiteles adatokat tartalmaz-e. Ennek alapján tételesen nyilatkozik arról, hogy a mű mely téziseit fogadja el új tudományos eredményként, és melyeket nem, végül, hogy a doktori művet nyilvános vitára alkalmasnak tartja-e, avagy nem. A bírálónak jogában áll, hogy az egyes tézisekről és a mű elfogadásáról alkotott véleményét a nyilvános vita során megváltoztassa, és erről a vita végén nyilatkozzon”. MTA Doktori Szabályzat 37. § (3) bekezdése.

³ A teljesség igénye nélkül pl. KOLBEN GYÖRGY: *A szindikátusi szerződés*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1996. SZÜCS BRIGITTA: *A szindikátusi szerződés*. In: Lukács Mónika – Sándor István – Szűcs Brigitta: *Új típusú szerződések és azok gyakorlata a gazdasági életben*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2003. 19. skk. BALÁSHÁZY MÁRIA: *Belső viszonyok a magyar korlátolt felelősségű társaság társasági szerződéseiben*. PhD dolgozat. Miskolc, 2008. 248. skk. PAPP TEKLA: *Atipikus szerződések*. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged, 2004. 15. skk. Újabbán UŐ: *Atipikus szerződések*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2019. 114. sk. NAGY BARNA KRISZTINA: *A szindikátusi szerződés*. PhD dolgozat. Budapest, 2018.

2. A mű felépítése

A mű felépítése, rendszere, gondolatmenete jól követhető, a témakör jogtörténeti felsejtését követően az egyes lényeges dogmatikai kérdések elemzésére irányul. A szerző nagyon helyesen a témakör általános kérdéseinek vizsgálatát végezte el először, feltárta a szindikátusi szerződés jogtörténeti előzményeit, elemezte annak a gazdasági életben betöltött funkcióját, elhatárolta a hasonló jogviszonyoktól, majd a szindikátusi szerződésekkel kapcsolatos dogmatikai kérdéseket vezette elő és adott azokra jól megalapozott levezetéssel válaszokat.

3. A szerző által alkalmazott módszertan

Az opponensben kisebb hiányérzetet keltett, hogy a jelölt nem határozta meg a kutatásai során alkalmazott módszertani eszközöket, sem a dolgozatban, sem a tézisfűzetében. Megállapítható a műből, hogy a jogösszehasonlítás, a történeti, a logikai, a nyelvtani és a dogmatikai elemzések módszerei kaptak elsősorban szerepet. A szerző a dolgozatban fogalomalkotást és fogalomhasználatot, csoportosításokat, jogszabály- és joggyakorlat-elemzést, rendszerezést, összevetést és elkülönítést is végzett.

A szerző több helyen végzett összehasonlítást egyes külföldi jogrendszerekkel, az ott kialakított jogi megoldásokkal. Elsősorban az angol, a német, a román, az olasz és a francia magánjogi környezetből vett az egyes elemzései során párhuzamba állítható mintákat. A mű alapvetően a magyar jogi szabályozásra és joggyakorlatra koncentrált, ugyanakkor érdemes lett volna egy részletesebb magyarázatot adni arra, hogy miért éppen ezeket a külföldi jogrendszereket vizsgálta behatóbban a szerző.

4. A szerző által felhasznált források

A szerző egyértelműen bizonyítja, hogy kiválóan tájékozódik a témakörnek és a magánjognak mind a magyar, mind egyes külföldi szakirodalmában és joggyakorlatában. A dolgozat megírása során jelentős számú, 201 tételből álló szekunder irodalmat dolgozott fel, melyben a magyar mellett számos idegen nyelvű, elsősorban német és angol, de pl. olasz közlemény is helyet kapott. Emellett mindvégig következetesen beépítette a dolgozatába a vonatkozó tételes jogi szabályokat és a bírósági gyakorlatot.

5. A mű tudományos eredményei

5.1. Fogalmi és történeti alapok

A szerző bemutatja a szindikátusi szerződésre a szakirodalomban eddig megjelent definíciós kísérleteket, ismerteti ennek a szerződésnek a főbb jellemzőit és a szindikátus szó etimológiájára és jelentéstartalmának áttekintésére is kísérletet tesz. Külön értéke a dolgozatnak számos jogtörténeti kincsnek tekinthető szindikátusi szerződés bemutatása és azok tartalmának elemzése a dolgozat témakörével összhangban.

Itt szeretnék utalni, illetve néhány adalékul szolgálni a szindikátus szó eredetéhez kapcsolódóan. A Liddel-Scott-Jones Lexicon⁴ a „*syndikeó*” („*szündikeó*”, infinitivus:

⁴ <http://stephanus.tlg.uci.edu/ljsj/#eid=102639>.

syndikein v. *szündikein*) ige jelentései és előfordulásai körében olyanokat említ meg, mint ügyvédkedni, pontosabban képviselni.⁵ A „*syndikia*” („*szündikia*”) főnév jelentésénél és előfordulásainál szintén a képviselet kerül meghatározásra.⁶ Ezek mellett a „*syndikos*” („*szündikosz*”) melléknév jelentései és előfordulásai mutatnak talán a legnagyobb választékot, itt találkozunk a bírósági eljárásban való segítség, illetve képviselet tartalmi meghatározással,⁷ vagy pl. azzal a jelentéssel, miszerint olyan bírák, akiket elkobozott vagyon ügyében való bíraskodásra választanak,⁸ vagy éppen azzal a megközelítéssel, hogy a köz ügyvédjei, akik az államot képviselik.⁹ A meghatározó ógörög magyar szótár szócikke szerint a *σύνδικος* melléknévnek a következő jelentései vannak: 1. törvény előtt együtt fellépő valakivel, védő, szószóló valaki mellett, védő, pártfogó (törvény előtt), szószóló valaki ügyében; 2. a törvény védelmére választott hivatalos szószóló, védő (Athénban); 3. segítő, tanácsadó. A *συνδικία* főnévnek a következő jelentéseit adja meg: védelem, védekezés, ügyvédi tevékenység (bíróság előtt).¹⁰

A David Magie által összeállított glosszárium tartalmazza a klasszikus kori római jogi terminusok egykorú ógörög megfelelőit az ógörögül író szerzők műveiből, a feliratokról és papiruszokról összegyűjtve.¹¹ A glosszárium nem tartalmazza a *σύνδικος*, illetve a *συνδικία* szavakat, ami alapján arra lehet következtetni, hogy a klasszikus ókorban nem használták római jogi terminus bevett és széles körben elterjedt ógörög fordításaként. Azonban latin irodalmi forrásokban találkozni lehet a „*syndicus*” szóval, amely egy község vagy város képviselőjét vagy szószólóját jelenti. A kései latinban a *syndicus* szó „védő” („*defensor*”) értelemben használatos, elsősorban római jogi forrásokban, pl. Arcadius császárnál.¹² Ebből eredően a *syndicus*ok városi tanács (*syndicatus*) tagjai is lehettek.

Valószínűsíthető tehát, hogy a Római Birodalom bukása után nyugaton elterjedt vulgárjogi gyűjteményekben fennmaradó császári rendeletek szókinccse hathatott a középkori Dél-Európa városainak jogi szókinccsére, és így a *syndicus* szónak a városok „szószólói”, „védői”, illetve a városok „érdekeinek védelmében eljáró személyek” elnevezése egy idő után már a „városi tanács tagjait” kezdte jelölni, illetve az ebből képzett „*syndicatus*” főnév magát a városi tanácsot.¹³ Marseille esetében például a városi tanácsot *syndicatus*nak nevezik egy 1288-as oklevélben, Vercelli város tanácsa pedig egy 1366-os inventárium tanúsága szerint *syndicatus*

⁵ Pl. valaki képviselőjeként (ügyvédjeként) eljárni („act as one’s advocate” Xenophon, *Memorabilia* 1.2.51).

⁶ „Advocacy”, lásd Plato, *Leges* 938b.

⁷ „[O]ne who helps in a court of justice, advocate”; Aeschylus, *Supplices* 726.

⁸ „[J]udges appointed to determine disputes respecting confiscated property”; Dionysius Halicarnassensis, *de Lysia* 16.7.

⁹ „[P]ublic advocate, appointed to represent the state”, *Inscriptiones Graecae* 2² 1100.55 (ii A.D.).

¹⁰ Györkösy Alajos – Kapitánffy István – Tegye Imre: *Ógörög magyar nagyszótár*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2007. s.v. *σύνδικος* et *συνδικία*. Szintén ezeket a jelentéstartalmakat sorolja fel: GEORG WISSOWA – WILHELM KROLL – KARL MITTELHAUS: *Paulys Real-Encyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*. Neue Bearbeitung, J. B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart, 1932. Zweite Reihe [R-Z], Vierter Band, 1331. skk.

¹¹ David Magie: *De romanorum iuris publici sacrique vocabulis sollemnibus in Graecum sermonem conversis*. Teubner, Leipzig, 1905. Újabb reprint kiadása: Scientia Verlag, Aalen, 1973.

¹² Ennek előfordulásait lásd az ún. Du Cange-féle szótárban, amely a kései latinság szókinccsét dolgozza fel: Du Cange, et al.: *Glossarium mediae et infimae latinitatis*. L. Favre, Niort, 1883-1887. Hasonlóképpen: „*syndicus* ... egy község képviselője és szószólója, «szónok», latinul: actor”. Finály Henrik: *A latin nyelv szótára*. Franklin-társulat, Budapest, 1884. (reprint kiadása: Akadémia Kiadó, Budapest, 2002). s.v. *syndicus*. Hasonlóképpen: „Szindikus (gör.), község, testület jogismerő képviselője, tiszti ügyész, valamely társaság szindikátusának tagja”. Révay nagy lexikona. Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság, Budapest, 1925. XVII. 624.

¹³ Maga a „*syndicatus*” főnév egyértelműen a „*syndicus*” melléknévből lett utólag képezve, tehát – ahogyan ezt a források is mutatják – mind történetileg, mind logikailag a melléknév az elsődleges.

volt.¹⁴ A *syndicatus* szó már valószínűleg így került át a középkori olasz és francia nyelvekbe (a francia esetében elsősorban az „írott jogot” alkalmazó déli területek dél francia dialektusaiba), és az angol *syndicate* szó is ilyen közvetítéssel alakulhatott ki. A szakirodalomban számos esetben konzorciumként vagy szindikátusként említik a középkori kereskedők és kereskedőházak működési alapjait képező megállapodásokat.¹⁵ A Révay nagy lexikona szerint a Franciaországban a *chambres syndicales* alatt a különböző kiváltságos társulások vezetőségét, majd mindennemű érdekcsoportok egyesülését értették, így pl. a munkások szakszervezeteit. Németországban a kartellek magasabb rendű csoportjait nevezték így, amelyeknek külső szerveket is létesítettek. Ezen túlmenően vállalatoknak és bankoknak üzleti célra történő egyesülését is jelenti.¹⁶ A *common law*-ban a közös cél elérésére szervezett csoportot, valamely üzleti tranzakció kivitelezésére létrejött szövetséget értik rajta.¹⁷ A szindikátusi szerződés mai tartalma alapján a Jogi lexikon három különböző jelentést ismertet. Egyrészt a konzorcium szinonimáját, mint értékpapír-kibocsátási ügyletek lebonyolítására alakult alkalmi egyesülést, másrészt az értékesítési kartellt, harmadrészt a részvénytársaságok részvényeseinek, vagy egy részüknek megállapodását a szavazati joguk gyakorlására vonatkozóan. Ezekon túlmenően értelmezhető a gazdasági társaság alapítására irányuló szándéknyilatkozatként is.¹⁸

Megjegyzem, hogy érdemes lenne ezt a kérdéskört a jövőben behatóbban vizsgálni, amit természetesen a dolgozat szerzőjétől nem kívánok számon kérni, tekintettel arra, hogy a műnek nem ez a központi témája. Pusztán azért szerettem volna a fenti rövid és kifejezetten vázlatos áttekintést bemutatni, mert megítélésem szerint a szindikátus szónak a jelentése napjainkban is többféle lehet, és a gazdasági társaságok működésével kapcsolatos megállapodások a szindikátusi szerződésnek csak szűk jelentéstartamát adják vissza. A kifejezésnek a magyar jogi nyelvben ez a jelentése terjedt el leginkább, ezért a továbbiakban a véleményemben én is csak ilyen értelemben használom a szindikátusi szerződés kifejezést, de megjegyzem, hogy a „társasági szindikátusi szerződés” vagy a „szindikátusi szerződés a társasági jogban”, illetve valamilyen hasonló elnevezés következetesebb lenne és ezt a megállapításomat a mű címére is fenntartom.

5.2. A szindikátusi szerződés jellemzői, tárgya és elhatárolása más szerződésektől

A szerző elemzi a szindikátusi szerződés főbb jellemzőit, részletesen kitérve annak sokszínűségére, majd annak szabályozási és rendszertani helyét határozza meg. Teljes mértékben egyetértek a szerző álláspontjával abban, hogy a szindikátusi szerződés külön

¹⁴ Lásd ehhez: <http://ducange.enc.sorbonne.fr/SYNDICUS>.

¹⁵ Lásd ehhez SÁNDOR ISTVÁN: *A társasági jog története Nyugat-Európában*. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2005. 91. G. O. SAYLES: *The 'English Company' of 1243 and a Merchant's Oath*. In: G. O. Sayles: *Scripta Diversa*. History Series, London, 1982.

¹⁶ „Jelenti azt a központi, intézkedő szervet is, amely az illető vállalatok együttes tevékenységét intézi, tulajdonképpen a bizalmi férfiak kis csoportját jelenti, akik meghatározzák, esetleg maguk elintézik azokat a teendőket, amelyek a társulás sikerét előmozdítják s biztosítják, továbbá utasítják az egyes vállalatokat a közös érdekből szükséges eljárások foganatosítására [...]”. Révay nagy lexikona (i. m.). XVII. 624.

¹⁷ „Syndicate [...] A group organized for a common purpose; esp. an association formed to promote a common interest, carry out a particular business transaction or (in negative sense) organize criminal enterprises”. BRYAN A. GARNER (ed.): *Black's Law Dictionary*. St. Paul, Minn., 1999⁷. 1463. Ehhez képest a „pooling agreement” használatos egy társaság tagjainak szavazati jogának összehangolása tekintetében: „A contractual arrangement by which corporate shareholders agree that their shares will be voted as unit – Also termed *voting agreement*; *shareholder voting agreement*; *shareholder-control agreement*”. GARNER: *i. m.* 1181.

¹⁸ LAMM VANDA – PESCHKA VILMOS (szerk.): *Jogi lexikon*. KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 1999. 560.

tételes jogi szabályozása kontraproduktív lenne, tekintettel annak nehezen lehatárolható tartalmi elemeire, bár ilyenre is találunk külföldi példákat.¹⁹

A szerző nevesített innominát szerződésként határozza meg a szindikátusi szerződést, majd kitér arra az esetkörre, amikor a szindikátusi szerződésben más tipikus szerződések elemei is megtalálhatók. Kifejezetten érdekesnek és elgondolkodtatónak tartom a szerző gondolatmenetét a szindikátusi szerződés rendszertani helyének megjelölésével kapcsolatban. Részletes eszmefuttatást tartalmaz a mű arra vonatkozóan, hogy nem vegyes szerződésnek és nem is szerződés-halmazatnak minősül ez a szerződés, ennek járulékoságát is elveti, és amellet foglal állást, hogy szerződés-csoportról beszélhetünk. Ezzel is egyet tudok érteni, azzal a kiegészítéssel, hogy talán ezt nem általánosságban, hanem az adott, konkrét szindikátusi szerződés tartalmi elemei adta sajátosság alapján határozhatjuk meg. Abban teljesen igaza van a szerzőnek, amikor Sárközy Tamás gondolatmenetét követve azt állapítja meg, hogy a szindikátusi szerződésben szereplő felek személye, a két jogügylet tartalma és időbelisége elválhat egymástól.²⁰ A járulékoság vonatkozásában javasolom azonban átgondolni a kérdéskörnek azt az aspektusát, miszerint van-e létjogosultsága a szindikátusi szerződésnek egy gazdasági társaság akár csak lehetséges létének hiányában. Megítélésem szerint a szindikátusi szerződés fogalmának szűk jelentéstartalma alapján ennek nincs realitása,²¹ ezért megítélésem szerint a Papp Tekla professzor asszony által képviselt járulékos jelleget nem szabad elvetni.²²

A szindikátusi szerződés jellemző sajátosságainak vizsgálata során a szerző több olyan gondolatmenetet is felvet, amelyek dogmatikai problémákra koncentrálnak. Egyes megállapításaival én itt vitába szállnék, gondolok elsősorban a szindikátusi szerződés időtartamával és a felmondási joggal kapcsolatos nézeteire, illetve annak bánatpénzhez való kötésére.²³ A szerző szerint: „örök időkre vagy túl hosszú időtartamra kötött szindikátusi szerződés, mivel a szerződő fél szabadságát aránytalanul korlátozza, álláspontom szerint a jóerkölcsbe ütközik és ezért semmis (Ptk. 6:96. §)”. A szerző szerint a tízéves vagy akár még hosszabb időtartamú szindikátusi szerződés még a törvényesség keretein belül helyezkedik el.²⁴ Ez az állítás megítélésem szerint megkérdőjelezhető és a műben nem is került részletesen levezetésre. A jog lehetővé teszi olyan jogi konstrukciók kialakítását, amelyek hosszú távon vagyont kötnék le (pl. a jogi személyek, így különösen az alapítvány, gazdasági társaság, vagy a *common law*-ban a *trust* stb.).²⁵ Az ezekhez szervesen kapcsolódó megállapodásoknak szükségszerűen követniük kell annak időbeliségét, mivel ennek hiányában idővel

¹⁹ VERESS: *i. m.* 60. sk. Lásd Dánia, Lengyelország, Olaszország, Szlovákia, Ukrajna. Ezeket részletesen elemzi Nagy Barna: *i. m.* 88. skk. Ezen túlmenően az ún. UNCITRAL Model Law IX. fejezete is tartalmaz rendelkezéseket a szindikátusi szerződésre (*shareholders agreement*) vonatkozóan. United Nations Commission on International Trade Law Working Group I (MSMEs) Twenty-fourth session New York, 13-17 April 2015, Micro, small and medium-sized enterprises Draft model law on a simplified business entity. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/V15/005/91/PDF/V1500591.pdf?OpenElement>

²⁰ SÁRKÖZY TAMÁS: *A szindikátusi szerződésről*. In: Sándor Tamás – Vékás Lajos (szerk.): Eörsi Gyula Emlékkönyv, 1922–1992. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2002. 177.

²¹ Hasonló megközelítésben FAZAKAS ZOLTÁN JÓZSEF: *A társasági szerződés mint szerződés*. *Iustum Aequum Salutare* XVI. 2020/3. 94. DÜL JÁNOS – NAGY BARNA KRISZTINA: *Az öröklési szerződés szindikátusi szerződés-kénti alkalmazhatósága a társasági jogban mint népességmegtartó tényező*. In: *Államtudományi Műhelytanulmányok – Magyar Tudomány Napja a Délvidéken*. 2016-2017/19. 241.

²² PAPP: *Atipikus szerződések (i. m. 2019.)*. 114. sk.

²³ VERESS: *i. m.* 78.

²⁴ VERESS: *i. m.* 77.

²⁵ Ennek problematikájához lásd SÁNDOR ISTVÁN: *A bizalmi vagyonkezelés és a trust. Jogtörténeti és összehasonlító jogi elemzés*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2017². 137. sk., és az ott hivatkozott szakirodalmat.

létjogosultságukat veszítenék. Másrészről pedig a szerződések időtartamának korlátozása csak kivételes jelenségnek számít.²⁶ A szindikátusi szerződés megítélésem szerint létrejöhet hosszabb időtartamra, ez nem okoz érdeksérelmet, mivel a felmondási jogot érvényesen nem lehet kizárni.²⁷ Ehhez kapcsolódóan a kérdésem a jelölthöz: mivel indokolja azt az állítását, hogy a túl hosszú időre kötött szindikátusi szerződés aránytalanul korlátozza a szerződő fél szabadságát és ez a jóerkölcsbe ütközése miatt érvénytelen?

A szindikátusi szerződés és a társasági szerződés elhatárolása kifejezetten szépen kimunkált a dolgozatban. Érdekes jogdogmatikai kérdést vet fel a szindikátusi szerződésnek társasági előszerződésnek történő esetleges értelmezése, amit a szerző kategorikusan elutasít az *affectio societatis* hiányára hivatkozva.²⁸ Megjegyzem, hogy valóban szokatlan helyzetet eredményez, ha valakire „ráerőltetnek” egy társaságban való kötelező részvételt, de egyáltalán nem elképzelhetetlen, hogy ennek van létjogosultsága. Példaként említhető az, ha a szindikátusi szerződésben a felek több társaság alapítására vállalnak kötelezettséget és valamelyik szerződő fél időközben meggondolja magát és csak az egyikben szeretne alapító lenni, ugyanakkor a tervezett társasági struktúra egy komplex üzleti stratégia mentén került kialakításra. Továbbá önmagában a társulási szándék hiánya a tagnak egy társaságon kívüli személy irányában alapított eladási jogának lehetőségét is megkérdőjelezné. Ebből eredően én nem vetném el annak a lehetőségét, hogy a szindikátusi szerződés előszerződésnek minősüljön, ha egyéb törvényi feltételeket ez nem sért.²⁹

A szerző elemzi a szindikátusi szerződés polgári jogi társasági szerződéssel való lehetséges kapcsolatát is. Megítélése szerint ugyan vannak különbségek a kettő között, azonban megítélése szerint „[...] a szindikátusi szerződés a polgári jogi társaság nem nevesített altípusának tekinthető, ettől – *de lege lata* – végérvényesen és egyértelműen nem határolható el”.³⁰ Véleménye szerint a polgári jogi társaságra vonatkozó egyes törvényi szabályok alkalmazása a szindikátusi szerződés esetében nem indokoltak, amelyek köréből négyet említ, így a társaságon kívüli személy feljogosítását az ügyvitelre, a tag ellentmondásának jogát az önálló ügyviteli jogkörrel felruházott tag intézkedése ellen, az ügyvitel megvonásának jogát, valamint a felmondás jogának gyakorlása során a három hónapos időtartam helyett a megfelelő felmondási idő alkalmazását látja helyesnek. Az opponensnek ezzel kapcsolatban csak abban van hiányérzete, hogy a szerző ezeket a megállapításait, leszámítva az utolsót, nem vezette le.

5.3. A szindikátusi szerződés kollíziója

A szerző részletesen áttekinti a Ptk. szabályozását a jogi személyek, és azon belül a gazdasági társaságok esetében a kógenia vonatkozásában. A megállapításaival jelentős részben egyetértek, a témakört itt nem kívánom részletesen elemezni, tekintettel arra, hogy az elmúlt közel tíz évben számos fórumon sor került ezzel kapcsolatos szakmai vitákra. A szindikátusi szerződés rendelkezéseinek mind a jogszabályi előírásokkal, mind pedig a létesítő okirattal való kollíziója vonatkozásban osztom a szerző megállapításait. Egyetértek azzal, hogy ha a

²⁶ Lásd pl. a bizalmi vagyonezelési szerződést.

²⁷ Ptk. 6:213. § (3) bekezdése. Megemlíteném, hogy az UNCITRAL Modell Law IX. fejezetének 36. szakasza kifejezetten rögzíti, hogy a szindikátusi szerződések (pontosabban annak egyes tartalmi elemei) időtartama nem korlátozott.

²⁸ Ezzel ellentétes véleményen van pl. LUKÁCS MANUÉLA LINDA: *Jogi kérdések egy startup alapítás során*. In: Fazekas Marianna (szerk.): *Jogi tanulmányok 2014*. ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2014. 559. sk.

²⁹ Vö. a Ptk. 6:73. §-ában szabályozott alaki feltételekkel és megtagadási esetekkel.

³⁰ VERESS: *i m.* 98.

gazdasági társaság is szerződő fél a szindikátusi szerződésben, akkor az azt képviselő vezető tisztségviselő az eljárása során a létesítő okirat előírásainak alá van vetve.³¹ Vagyis a társaság és harmadik személyek (beleértve a társaság tagját, részvényesét) viszonylatában felmerülhet olyan ütközés, amely esetében nem lehet a két jogviszonyt elkülönítve vizsgálni.

Ennek a fejezetnek a felépítésével kapcsolatban egyébként didaktikai szempontból a deduktív megközelítés talán megfelelőbb lett volna. Megítélésem szerint a szerzőnek az összegzésében foglalt megállapításai közül az képezi a kiindulópontot, hogy a társasági szerződés (létesítő okirat) határozza meg a társaság és a tagok (részvényesek) transzparens és társasági jogi normákkal védett jogviszonyait, míg a szindikátusi szerződés a szerződő felek belső, kötelmi jogi viszonyát. Értelemszerűen ez általában két önálló szabályozást jelent, amelyek egymás mellett érvényesülnek, és amelyek a tárgyat tekintve összekapcsolódnak, de jogilag, különösen jogkövetkezményeiben külön-külön bírálандók el. A szindikátusi szerződés elsősorban csak direkt, intern, kötelmi jogviszonyt teremthet a felek között, és amennyiben az nem kerül a társasági szerződés szintjén is szabályozásra, úgy a társaságra nincs közvetlen kihatása. Ez irányadó arra az esetre is, ha a társaság is szerződő fél a szindikátusi szerződésben. Ehhez képest a társasági szerződés (létesítő okirat) rendelkezései a szervezet egészére kihatással bírnak, beleértve olyan személyeket is (pl. felügyelő bizottság tagjai, könyvvizsgáló), akik ebben a tisztségükben szokásosan nem szerződő felek, viszont önálló jogkörrel és cselekvési lehetőséggel rendelkeznek a létesítő okirat rendelkezéseinek megsértése esetén. Véleményem szerint az előzőekben ismertetett premisszák képezik a kiindulópontot – és nem a konklúziót – a részletszabályok belső logikájának kibontás tekintetében.

5.4. A szerződő felek

Egyetértek a szerzővel abban, hogy a szindikátusi szerződésben a felek személye és a társaság tagjai (részvényesei) között nem feltétlenül szükséges teljes átfedésnek fennállni. Megítélésem szerint sincs akadálya annak, hogy a társaság maga vagy akár annak vezető tisztségviselője szerződő fél legyen a szindikátusi szerződésben. Természetesen e tekintetben különös jelentősége annak van, hogy milyen kötelezettségek terhelik a feleket és azok mennyiben egyeztethetők össze az egyéb jogszabályi kötelezettségekkel. Teljesen mértékben egyetértek azzal az állásponttal, hogy a gazdasági társaság alanyi körében történő változás nem eredményezhet önmagában automatikus változást a szindikátusi szerződésben félként szereplő személyekben is.³² Ideális megoldás, ha a társaság valamennyi tulajdonosa (részvényese) egyúttal szerződő fél a szindikátusi szerződésben is, és az üzletrész (részvény) értékesítését a felek a létesítő okiratban a tulajdonosok egyhangú szavazatához kötik. Így közvetett módon lehetőségük van arra, hogy csak akkor járuljanak hozzá a társasági részesedés értékesítéséhez, ha az új tulajdonos egyúttal kötelezőnek ismeri el magára nézve a szindikátusi szerződés rendelkezéseit is.³³

Érdekes kérdést vet fel a társaságban tagként szerepet nem vállaló személy kötelezettsége a szindikátusi szerződésben. Ennek nincs kizáró oka, vagyis erre sor kerülhet, és számos esetben ilyen konstrukció kialakításra is kerül, elsősorban a potenciális vagy korábbi tag vonatkozásában. A gyakorlatban előfordult olyan, dogmatikailag nehezen kezelhető eset, hogy a részvényesként és egyben a szindikátusi szerződésben félként szereplő személyek

³¹ Lásd a Ptk. 3:112. § (2) bekezdését.

³² Hasonlóképpen: BALÁSHÁZY: *i. m.* 259. sk.

³³ Lásd ehhez a kérdéskörhöz L. C. B. GOWER – J. B. CRONIN – A. J. EASSON – Lord WEDDERBURN OF CHARLTON: *Gower's Principles of Modern Company Law*. Stevens & Sons, London, 1979⁴. 569.

száma egy időre egyre főre csökkent, majd utóbb részvényátruházás következtében ismét több részvényese lett a társaságnak. A szindikátusi szerződésben előírás volt, hogy valamennyi részvényesre kiterjed a szindikátusi szerződés hatálya, de csak a részvényesekre. A kérdésem ezzel kapcsolatban a jelölthöz: dogmatikailag lehetséges-e, hogy a szindikátusi szerződés ne szűnjön meg azzal, hogy a társaságbeli részvényesek száma egy időre egy főre csökken, figyelemmel a Ptk. 6:3. § b) pontjára?

5.5. A szindikátusi szerződés tartalma

A dolgozat legterjedelmesebb és legrészletesebb része a szindikátusi szerződés lehetséges tartalmi elemeinek bemutatása és elemzése az azokhoz kapcsolódó joghatások áttekintésével.³⁴ Kifejezetten szépen felépített, tartalmas és alapos a dolgozatnak ez a fejezete. Az egyes kérdéskörök részletes áttekintése meghaladná az opponensi vélemény kereteit, így csak azokra a témakörökre kívánok reflektálni, amelyek megítélésem szerint megkérdőjelezhetők.

A szerző véleménye szerint az elővásárlási joggal terhelt részvény harmadik személy részére történő értékesítésére irányuló szerződés nem ajánlatként, hanem már megkötött szerződésként minősítendő, amelynek hatályba lépése ahhoz kötődik, hogy az elővásárlásra jogosult ne gyakorolja a jogát.³⁵ Ezzel a dogmatikai megközelítéssel nem tudok egyetérteni. Ennek fő oka az, hogy maga a Ptk. logikailag úgy építi fel ennek a konstrukciónak az időbeliségét, hogy a kötelezett a harmadik személytől érkező ajánlat elfogadása előtt köteles az ajánlatot az elővásárlásra jogosulttal közölni, vagyis a harmadik személy ajánlatát nem fogadhatja el, arra csak szándéka lehet ebben az időszakban.³⁶ Ebből eredően az elfogadó nyilatkozat hiányában a kötelezett és a harmadik személy között nem jöhet létre a szerződés. Természetesen az előfordulhat gyakorlatban, hogy a kötelezett nem tartja be ezt a jogszabályi kötelezettségét, de az már a jogsértés jogkövetkezményei között értékelendő a Ptk. 6:223. §-a szerint, és nem az ajánlatnak az elővásárlásra jogosulttal történő közlése előtti jogi minősítésénél. Részemről tehát Kisfaludi András professzor megközelítésével értek egyet.³⁷

A szerző véleménye szerint az egy tag egy üzletrész, illetve egy tag egy törzsbetét elve kógens jellegű.³⁸ A magam részéről ebben a kérdéskörben szintén Kisfaludi András professzor álláspontját osztom, miszerint „az új szabályozás értelmében az már nem kötelező, hogy az egy kézben összpontosuló üzletrészek egy üzletrésszé olvadjanak össze”.³⁹ Megjegyzem, hogy ennek különösen praktikus oka lehet, ha az egyes üzletrészekhez eltérő jogok vagy kötelezettségek párosulnak.

Szintén vitára ad okot az, hogy a szerző az üzletrész átruházást szerződésátruházásnak tekinti. Anélkül, hogy ennek a problémakörnek a részletesebb tárgyalására most sort kerítenék, csak arra kívánom felhívni a figyelmet, hogy egy egyszemélyes korlátolt felelősségű társaság üzletrésze is átruházható, amely esetében a szerződésátruházás szabályainak

³⁴ Lásd ezekhez SZABÓ GERGELY: *Texas Shoot-out, avagy biztosítéki konstrukciók a szindikátusi kötelemben*. Debreceni Jogi Műhely 2012/3. 119. skk.

³⁵ VERESS: *i. m.* 180.

³⁶ „Ha a tulajdonos harmadik személytől olyan vételi ajánlatot kap, amelyet el kíván fogadni, az ajánlat elfogadása előtt köteles az ajánlatot teljes terjedelemben közölni az elővásárlásra jogosulttal”. Ptk. 6:222. § (1) bekezdése.

³⁷ KISFALUDI ANDRÁS, In: Vékás Lajos – Gárdos Péter (szerk.): *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz*. Wolters Kluwer, Budapest, 2014. II. 1708.

³⁸ VERESS: *i. m.* 191. Vö. a Ptk. 3:161. § (2) bekezdésével.

³⁹ KISFALUDI: *i. m.* 373.

alkalmazhatósága legalábbis aggályos, másrészt pedig az üzletrész ingyenes átruházása esetén a kft. meglévő tagjainak az új taggal való megállapodására irányuló jognyilatkozatára főszabály szerint nincs szükség.⁴⁰

5.6. A szerződésszegés

A jelölt részletesen elemzi a szindikátusi szerződés rendelkezéseinek megszegésével járó jogkövetkezményeket. Kifejezetten élvezetesnek találtam a jognyilatkozat bírósági pótlásával kapcsolatos gondolatmenetét. Kétségtelen, hogy bizonyos esetekben a bírósági gyakorlat is lehetőséget biztosít a joggal való visszaélés Ptk.-beli tényállásának alkalmazására társasági jogi ügyekben,⁴¹ ugyanakkor a szindikátusi szerződés vonatkozásában kétséges ennek az alkalmazhatósága a szerződési szabadság alanyi jogként történő kezelése miatt.⁴² Ehhez képest természetesen eltérő a szerződés alapján fennálló jognyilatkozat megadásának bírósági ítélettel történő pótlása.⁴³ Erre elvileg lehetőség nyílik, de jelentős mértékben függ a jognyilatkozat jellegétől, így én is a szerző álláspontját osztom ebben a kérdésben.⁴⁴

A szerződésszegés lehetséges jogkövetkezményeinek elemzéséből az a következtetés vonható le, hogy a gyakorlatban leginkább a kártérítés érvényesíthető hatékonyan,⁴⁵ azon belül is az átalány-kártérítés funkcióját betöltő kötbér kikötése szolgálhat megfelelő vagyoni kompenzációként. Kétségtelen, hogy ha a szolgáltatás nem lehetetlenült, úgy lehetőség van a szerződést megszegő felet kötelezni a szolgáltatás természetbeni nyújtására, azonban ennek végrehajthatósága az esetek túlnyomó többségében megítélésem szerint kétséges.⁴⁶ A szindikátusi szerződés rendelkezéseit megszegő féllel szemben a társaság szintjén alkalmazható szankciók, pl. tag kizárása csak szűk körben jelenthet megoldást, ha a társaság létesítő okirata és a jogszabályi előírások ezt lehetővé teszik. Ehhez képest a vételi jog alapítása hatékonyabban alkalmazható a szerződésszegő féllel szemben, ha a társaságbeli közös együttműködést nem kívánják vele fenntartani.

A szerző gondolatmenete azt erősítette meg bennem, hogy a szindikátusi szerződés atipikus jellege és más szerződésektől számos esetben eltérő logikája alapján a tételes jogi szabályok közvetlen alkalmazása nem feltétlenül teszi lehetővé a felek számára a szerződésszegés esetén történő hatékony jogérvényesítést. Teljesen egyetértek Eddy Wymeersch megközelítésével, miszerint a gyakorlatban a szindikátusi szerződéseket a felek a kölcsönös érdekeik figyelembevételével kötik meg, ezért azokat *de facto* tiszteletben tartják.⁴⁷ Ebből eredően különös jelentősége van annak, hogy a szerződő feleknek a tényleges gazdasági igényei alapján egyéb adaptálható jogi eszközök kerüljenek beépítésre a szerződésszegés esetére,

⁴⁰ Ptk. 6:208. § (1) bekezdése.

⁴¹ Ptk. 1:5. § (2) bekezdése. Lásd ehhez TERCSÁK TAMÁS: *A joggal való visszaélés*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2018. 301. skk.

⁴² TERCSÁK: *i. m.* 309.

⁴³ Ptk. 6:184. §.

⁴⁴ VERESS: *i. m.* 264.

⁴⁵ Hasonlóképpen: GLAVANITS JUDIT: *A kockázati tőkebefektetéshez kapcsolódó szindikátusi szerződés a magyar és a nemzetközi szerződési gyakorlatban*. In: Szoboszlai-Kiss Katalin – Deli Gergely (szerk.): *Tanulmányok a 70 éves Bihari Mihály tiszteletére*. Universitas-Győr Nonprofit Kft., Győr, 2013. 196. CZINKOCZKY ZOLTÁN – MIKE KÁROLY: *Befektetővédelem. Társasági jogi szabályok a kockázati tőkebefektetések tükrében*. Pázmány Law Working Papers 2012/20. 15. BALÁSHÁZY: *i. m.* 261. skk.

⁴⁶ Hasonlóképpen: MENYHÁRD ATTILA: *A szindikátusi szerződés kikényszeríthetősége*. In: Papp Tekla (szerk.): *Acta Conventus de Iure Civili*. Tomus X, Lectum Kiadó, Szeged, 2009. 253.

⁴⁷ EDDY WYMEERSCH: *About techniques of regulating Companies in the European Union*. In: Guido Ferrarini – Klaus J. Hopt – Jaap Winter – Eddy Wymeersch (ed.): *Reforming Company and Takeover Law in Europe*. Oxford University Press, Oxford, New York, 2004. 153.

amelyek képesek egyrészt prevencióc célokra, másrészt valóban megfelelő és kikényszeríthető jogkövetkezmények alkalmazására (kőtbér, opcióc jogok stb.).

III.

Összefoglalóan a dolgozatról az alábbi megállapításokat teszem:

A szerző a dolgozatban jól alkalmazta a jogtörténeti, a jogösszehasonlító és a dogmatikai elemzés módszerét, igényesen és színvonalasan bemutatta a magyar és egyes külföldi államok szabályozásának jellegzetességeit és azok problematikáját. Dicséret illeti a szerzőt azért, hogy a témakör szakirodalmát és gyakorlatát is nagy alapossággal és hozzáértéssel dolgozta fel, és a hivatkozott szakirodalmi álláspontok mindvégig megtalálhatók a műben. A szerző hitelesen hivatkozott a jogirodalmi nézetekre, és külön értékét jelenti dolgozatának, hogy azok ismertetése mellett folyamatosan saját álláspontot is kialakított. A dolgozat komoly tudományos eredménye a szindikátusi szerződés elhatárolása más jogviszonyoktól, annak minősítése (szerződés-halmazat), lehetséges tartalmi elemeinek részletes feldolgozása.

Összességében Dr. Veress Emőd MTA doktori értékezése a jelölt magas szintű szakmai felkészültségéről tesz tanúságot. A dolgozat a témakört részletesen bemutatja, a vonatkozó szakirodalmat és joggyakorlatot megfelelően és hitelesen kezeli, a szerző által meghatározott kutatási területen új tudományos eredményeket tartalmaz.

A fentiek alapján a dolgozatot nyilvános vitára bocsátásra mindenben alkalmasnak tartom és támogatom.

Budapest, 2022. május 3.

Sándor István, DSc
egyetemi tanár